

**Xitoy tilida sonlar ishtirok etgan maqol va iboralar****Nabiyeva Elnora Rustam qizi**

O'qituvchi

Annotatsiya: Mazkur tezisda xitoy tilida sonlar ishtirok etgan maqol va iboralarning lingvokulturologik xususiyatlari o'rganiladi. Xitoy xalqining ko'p asrlik tarixiy-madaniy tafakkurida sonlar muhim semantik va ramziy ma'nolarga ega bo'lib, ular turli maqol, matal, aforizmlar hamda iboralarda faol qo'llaniladi. Tadqiqotda sonlarning nafaqat kvantor birlik sifatidagi funksiyasi, balki ular orqali ifodalangan estetik, falsafiy va axloqiy qadriyatlar yoritiladi. Xususan, “bir”, “uch”, “besh”, “sakkiz” kabi sonlarning Xitoy madaniyatidagi muayyan timsollari va ularning paremiologik birliklardagi qo'llanilishi lingvokulturologik yondashuv asosida tahlil qilinadi. Ushbu ish orqali xitoy tilidagi sonlarning milliy-madaniy xususiyatlari va ularning xalq og'zaki ijodidagi ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: xitoy tili, sonlar, maqollar, iboralar, lingvokulturologiya, milliy tafakkur, ramziy ma'no, paremiologiya, madaniy qadriyatlar, xalq og'zaki ijodi

Chengyu 成语 tayyor ifoda-xitoy frazeologiyasi tizimida (rus tiliga idioma deb tarjima qilinadi) ahamiyatli o'ringa ega. 成语 chengyu tayyor turg'un so'z birikmasi bo'lib, qadimgi xitoy odatlariga mos ravishda qurilgan. Umum-ko'chma ma'noga ega bo'lgan yahlit semantik birlikni ifodalab, u gap bo'lagi hisoblanib, ta'sirchan xususiyatga egadir.

Xitoy maqollarda ham sonlar ishtirokidagi misollarni ko'rishimiz mumkin.

一旦失恋 (yi dan shi lian)



缺点易见 (que dian yi jian)

Qachonki muhabbatda omadsiz b'lsang, kamchiliklarining yaqqol ko'rinadi.

一叶障目 (yi ye zhang mu)

不见泰山 (bu jian tai shang)

kichik barg ortida ulkan Tayshan tog'lari ko'rinmas. Majoziy ma'noda: kichik narsa ortidan katta voqea-hodisalarni e'tibordan chetda qoldirmoq.

一而再 (yi er zai)

再而三 (zai er san)

Birma – bir, qayta va qayta, bir necha bora, doimo.

冰冻三尺非 (bing dong san chi fei)

一日之寒 (yi ri zhi han)

Mashaqqatsiz rohat bo'lmaydi.

举一反三 (ju yi fan san)

Oz – oz o'rganib dono bo'lur, qatra – qatra yig'ilib daryo bo'lur. Yoki onasini ko'rib qizini ol. Menga do'stingni ko'rsat men senga kimligini aytaman.

三个臭皮匠胜 (san ge chou pi jiang sheng)

过一个诸葛亮 (guo yi ge zhu ge liang)

Bir kalla yaxshi, ikki kalla undan ham yaxshi.

不管三七二十一 (bu guan san qi er shi yi)



Dunyoni suv bossa, topig'iga chiqmaydi.

拼命三郎 (pin ming san lang)

Biron-bir ishga jon jahti bilan kirishish.

垂涎三尺 (chui xian san chi)

Ko'zlar qamashadi.

货比三家 (huo bi san jia)

Yetti o'chab bir kes.¹

二话不说 (er hua bu shuo)

O'ychi o'ylaguncha, tavakkalchi ishini bitiradi.

三心二意 (san xin er yi)

Bir to'xtamga kelolmaslik.

三令五申 (san ling wu shen)

Ko'p marotaba buyruq bermoq.

一举两得 (yi ju liang de)

Bir o'q bilan ikki quyon urmoq.

Bunda ko'rishimiz mumkinki, xitoy va o'zbek tillaridagi sonlarning ishtirok etgan maqol va iboralari deyarli bir xil ma'noga ega ekanini ko'ra olamiz. Yana shuni umumiy aytishimiz mumkinki, o'zbek va xitoy tilidagi sonlarda maqollarni o'z ma'no -mazmuniga ega ekanligini ko'rib chiqdik.

¹ www.baidu.com



Foydalanilgan adabiyoti ro'yxati:

1. 邓俊.论高校双语教学原版教材的本土化.中国科教创新导刊, 2008,145-146
2. 江爱, 关雯文.论国际化视野下高校外文原版教材引进的本土化改造.南京航空航天大学学报, 2007, 12(4): 94-97
3. 安泽.对母语为俄语的学生的汉语语音教学研究..东北师范大学, 2012.
4. 崔钰, 俄罗斯汉语教材问题研究.黑河学院学报.2011年02期
5. 刘定慧, 对俄汉语教材对比研究 吉林大学, 2014